



Arbeidsmarkteffecten van belastingverlaging

Auteur(s):

Graafland, J.J.

Mooij, R.A. de

De auteurs zijn werkzaam bij het Centraal Planbureau. Met dank aan Lans Bovenberg, Henk Don, Ruud Okker en André Nibbelink.

Verschenen in:

ESB, 83e jaargang, nr. 4141, pagina 172, 27 februari 1998

Rubriek:

Trefwoord(en):

arbeidsmarkt, belastingen

Als er ruimte is voor lastenverlichting, welke variant is dan het meest gunstig voor de arbeidsmarkt? Met de nieuwe versie van MIMIC heeft het Centraal Planbureau dit doorgerekend. Een belastingkorting voor laagbetaalde werknemers blijkt het meest effectief.

Ten behoeve van de nota Belastingen in de 21e eeuw heeft het CPB de gevolgen voor de arbeidsmarkt geanalyseerd van de diverse belastingvoorstellen. Hierbij is gebruik gemaakt van MIMIC, het toegepaste algemeen evenwichtsmodel van het CPB. Onlangs is dit model op diverse punten aangepast. Zo is het arbeidsaanbod van kostwinners, alleenstaanden en ouderen geëndogeniseerd. In de oude versie van MIMIC reageerde alleen het arbeidsaanbod van partners (gehuwde vrouwen) op veranderingen in het belastingstelsel. Hoewel de arbeidsaanbodelasticiteiten van kostwinners, alleenstaanden en ouderen betrekkelijk klein zijn, is het aandeel van deze groepen in het totale arbeidsaanbod (in uren) zeer groot. Daardoor kan een kleine gedragsreactie toch aanzienlijke effecten hebben. Andere nieuwe elementen zijn de endogenisering van scholing door werknemers en werkgevers, en het opnemen van een informele sector ¹.

In dit artikel presenteren we de uitkomsten van enkele belastingvarianten met het nieuwe MIMIC. Deze varianten kunnen als bouwstenen worden gezien van meer complexe maatregelen, zoals in de bovenvermelde kabinetsverkenning.

Verlaging van inkomstenbelasting en BTW

[tabel 1](#) toont de effecten van een verlaging van het tarief in de eerste, tweede en derde schijf van de inkomstenbelasting, een verhoging van de belastingvrije som of het arbeidskostenforfait, en een daling in het BTW-tarief. De vermindering in belastinginkomsten bedraagt steeds ex-ante 0,5% van het bbp. Dit wordt gefinancierd met een bezuiniging op de overheidsconsumptie. De premies voor de volksverzekeringen zijn constant verondersteld. Eventuele tekorten bij de sociale fondsen worden gecompenseerd met een rijksbijdrage. Op langere termijn wordt de overheidsconsumptie zodanig aangepast dat de maatregel budgetneutraal blijft ².

Tabel 1. Effecten van zes vormen van belastingverlaging met een budgettaire inzet van 0,5% bbp

	tarief inkomstenbelasting			belasting vrije voet	arbeids kosten forfait	BTW
	1e schijf	2e schijf	3e schijf			
niveau in 1998	8,9%	50,0%	60,0%	8600	3100	17,5%
verandering	-1,2%	-6,9%	-24,6%	650	925	-1,7%
<i>procentuele verandering</i>						
loonvoet	-0,4	-0,3	-0,2	-0,1	-0,5	-0,1
consumptieprijis	-0,3	-0,3	-0,2	-0,1	-0,4	-0,9
<i>volumina</i>						
particuliere consumptie	1,3	1,3	1,3	0,9	1,4	1,2
productie	0,8	0,8	0,7	0,2	1,1	0,6
werkgelegenheid	0,6	0,6	0,5	0,1	0,9	0,4
participatiegraad	0,1	0,1	0,0	-0,2	0,3	0,0
arbeidsaanbod (uren)	0,2	0,2	0,3	-0,1	0,1	0,1
zwarte arbeid (uren)	-0,2	-1,1	-1,9	0,3	0,0	-0,2
scholing	0,1	0,1	0,1	0,0	0,1	0,1
<i>Ratio's absolute mutaties</i>						
Werkloosheidsvoet	-0,3	-0,2	-0,1	-0,1	-0,5	-0,2
idem ongeschoold	-0,4	-0,3	-0,2	-0,2	-0,8	-0,4
aandeel langdurig werkloosheid	-1,4	-1,3	-0,7	-0,8	-2,9	-1,3
replacement ratio	-0,1	-0,4	-0,1	0,3	-0,7	0,0
gemiddelde IB- en premiedruka	-0,7	-0,7	-0,6	-0,4	-1,0	-0,1

idem, marginale druk _a	-0,7	-1,9	-2,1	-0,1	-0,6	-0,1
overheidsconsumptie _b	-0,3	-0,3	-0,3	-0,5	-0,2	-0,3

a Gewogen gemiddelde van microdrukken, exclusief indirecte belastingen.

b Sluitpost, als percentage van bbb.

Arbeidsaanbod

Een verlaging van het tarief in de eerste schijf leidt tot een toename van het arbeidsaanbod van alleenstaanden en partners van kostwinners. Dit komt doordat deze mensen relatief vaak in deeltijd werken en hun inkomen in de eerste schijf valt. Door tariefverlaging neemt de opbrengst van een extra uur werken voor hen toe, zodat het substitutie-effect in werking treedt: het wordt aantrekkelijk vrije uren om te zetten in werk-uren. Voor groepen met een hoger inkomen dat in de tweede of derde schijf valt, zoals kostwinners, ouderen en ook veel alleenstaanden, neemt de marginale druk niet af door een lager tarief in de eerste schijf. Wel daalt voor hen de gemiddelde druk. Daardoor stijgt hun netto inkomen. Met een deel van deze stijging zullen ze vrije tijd willen kopen. Zo ontmoedigt het inkomenseffect hun arbeidsaanbod.

Mensen met hogere inkomens worden aangemoedigd in hun arbeidsaanbod als het tarief in de tweede of derde schijf omlaag gaat. We zien in [tabel 1](#) dat het effect op het totale arbeidsaanbod vrij groot is. Dit komt doordat ouderen, kostwinners en alleenstaanden een groot deel uitmaken van de beroepsbevolking. Bovendien kan het marginaal tarief sterk omlaag (de derde schijf komt zelfs onder de tweede schijf terecht). Hierdoor is het effect op het arbeidsaanbod zelfs groter dan bij een daling van het tarief in de eerste schijf, ondanks het feit dat het arbeidsaanbod van kostwinners en alleenstaanden op zich veel minder gevoelig is voor veranderingen in de loonvoet dan het arbeidsaanbod van partners [3](#).

In de vierde kolom van [tabel 1](#) zien we dat een stijging van de belastingvrije som het arbeidsaanbod vermindert. Immers, de marginale druk verandert voor de meeste mensen niet zodat substitutie-effecten nihil zijn. Daarentegen ontmoedigt de lagere gemiddelde druk het arbeidsaanbod via het inkomenseffect.

Een verhoging van het arbeidskostenforfait is gunstig voor het arbeidsaanbod van partners. Dit komt doordat de marginale druk alleen voor deeltijdbanen (met een inkomen onder de f 26.000) daalt.

Bij een lager BTW-tarief zijn de arbeidsaanbod-reacties betrekkelijk gering. Weliswaar kunnen werknemers hierdoor meer kopen met hun inkomen, maar omdat we veronderstellen dat zij hun positie vergelijken met die van anderen, en omdat iedereen ongeveer in dezelfde mate van de daling van het BTW-tarief, is het extra nut dat zij hiermee verwerven, en dus ook het effect op het arbeidsaanbod beperkt.

Zwarte arbeid

De nieuwe versie van MIMIC bevat voor het eerst ook een 'zwarte sector', die bestaat uit werknemers die (bij bedrijven of particulieren) werk verrichten zonder daar belasting over te betalen. In de meeste gevallen leidt belastingverlaging tot een kleinere omvang van de zwarte markt, omdat het belastingvoordeel ten opzichte van de legaliteit afneemt. Alleen een hogere belastingvrije som doet de zwarte sector groeien. De reden is dat de vraag naar zwarte goederen in lichte mate stijgt door positieve inkomenseffecten, terwijl het aanbod niet verandert omdat de marginale wig nauwelijks daalt.

Scholing

[tabel 1](#) laat zien dat de verandering in de scholingsinspanning hetzelfde teken heeft als de verandering in het arbeidsaanbod. De reden is dat een hogere opbrengst van werken het niet alleen de moeite waard maakt extra te gaan werken, maar ook extra te investeren in de carrière door zich te gaan scholen. Een lagere marginale druk is dan ook niet alleen gunstig voor de kwantiteit van het arbeidsaanbod, maar ook voor de kwaliteit daarvan.

Replacement ratio

Voor de effecten op de werkloosheid is de verandering in de replacement ratio van groot belang. Een lagere replacement ratio (dat is een groter verschil tussen loon en uitkering) verhoogt namelijk de zoekintensiteit van werklozen en maakt hen minder kieskeurig bij het aanvaarden van een baan. Werkgevers hebben zo minder moeite met het opvullen van vacatures, en dat draagt bij aan loonmatiging waardoor er meer banen worden gecreëerd. We zien in [tabel 1](#) dat het arbeidskostenforfait het meest effectieve instrument is om de replacement ratio te verlagen. Dit komt doordat uitkeringsgerechtigden in het geheel niet profiteren van deze belastingverlaging.

Werkloosheid en werkgelegenheid

Een stijging in het arbeidsaanbod, een groter verschil tussen loon en uitkering, en een daling van de gemiddelde druk versterken de onderhandelingspositie van de werkgevers in de loonvorming. Dit oefent een neerwaartse druk uit op de lonen. Een lagere marginale druk daarentegen, oefent (bij gelijkblijvende gemiddelde druk) een opwaarts effect uit op de lonen [4](#). Hoge looneisen worden aantrekkelijker voor de vakbonden, omdat een geringer deel daarvan in de kas van de overheid vloeit.

Per saldo zien we dat een verlaging van de tarieven in de inkomstenbelasting de lonen matigt. Deze loondaling leidt tot een stijging van de werkgelegenheid die in alle gevallen groter is dan de stijging van het arbeidsaanbod. De werkloosheid daalt dan ook.

Bij het verlagen van het tarief van de inkomstenbelasting, is de daling van de werkloosheid het grootst wanneer we het tarief in de eerste schijf verlagen. De belangrijkste reden hiervoor is dat in dat geval de marginale druk het minst daalt.

In geval van een hogere belastingvrije som is de loondaling relatief beperkt. Dit komt doordat in dit experiment het arbeidsaanbod daalt en de replacement ratio stijgt. Hierdoor is zowel de stijging van de werkgelegenheid als de daling van de werkloosheid minder groot dan bij andere vormen van lastenverlichting.

De sterkste loondaling doet zich voor bij een verhoging van het arbeidskostenforfait. In dit geval dragen de stijging van het arbeidsaanbod, de forse daling in de replacement ratio, en de daling in de gemiddelde druk alle bij aan matiging van de lonen. Hierdoor is dit instrument het meest effectief in het scheppen van banen en het bestrijden van de werkloosheid. Het nadeel van een hoger arbeidskostenforfait is wel dat uitkeringsgerechtigden erop achteruit kunnen gaan. Dit komt doordat de uitkeringen gekoppeld zijn aan de bruto lonen in de marktsector, die dalen als gevolg van endogene loonmatiging.

Generieke versus specifieke verlichting

Naast verlaging van de tarieven in de inkomstenbelasting, is het mogelijk de lasten voor werkgevers te verlagen, of de belastingverlaging te richten op de onderkant van de arbeidsmarkt. In [tabel 2](#) staan de effecten van vijf vormen van lastenverlichting. Evenals in [tabel 1](#) bedraagt de lastenverlichting ex-ante 0,5% van het bbp en wordt deze gefinancierd door een vermindering van de materiële overheidsconsumptie.

Tabel 2. Effecten van belastingverlaging aan de onderkant van arbeidsmarkt

	reductie werkgeverslasten			EITC	
	generiek	onderkant	langdurig	onderkant	tussenvorm
	<i>procentuele veranderingen</i>				
loonvoet	-0,2	-1,0	0,1	-1,1	-1,2
consumptieprijis	-0,2	-0,3	-0,4	-0,4	-0,4
<i>Volumina</i>					
particuliere consumptie	1,1	0,8	1,2	1,1	1,1
productie	0,6	0,6	0,9	1,0	1,1
werkgelegenheid	0,4	0,9	1,2	1,3	1,4
participatiegraad	0,1	0,2	0,1	0,4	0,3
arbeidsaanbod (uren)	0,1	-0,1	0,1	0,1	0,1
zwarte arbeid (uren)	-0,1	6,3	-0,1	3,2	2,9
scholing	0,1	-0,2	0,1	-0,2	-0,2
	<i>absolute mutaties</i>				
<i>Ratio's</i>					
Werkloosheidsvoet	-0,2	-0,7	-0,7	-0,8	-0,9
idem ongeschoold	-0,4	-3,6	-4,2	-2,3	-2,2
aandeel langdurig werkloosheid	-1,2	-3,8	-6,9	-4,6	-5,0
replacement ratio	0,0	-0,5	-0,5	-1,3	-1,5
gemiddelde IB- en premiedruka	-0,5	-0,7	-1,1	-1,1	-1,1
idem, marginale druka	-0,2	2,6	-0,4	1,5	1,5
overheidsconsumptie _p	-0,3	-0,2	-0,2	-0,1	-0,0

a Gewogen som van microdrukken, marginale druk relevant voor veranderingen in het uurloon.

b. sluitpost, in % van het bbp.

Generieke lastenverlichting

In de eerste kolom van [tabel 2](#) staan de effecten van een generieke verlichting van de werkgeverslasten. De daling van de gemiddelde wig leidt zowel tot een vermindering van de loonkosten als, door afwenteling, tot een stijging van de netto lonen. De daling van de loonkosten vertaalt zich in lagere productieprijzen, waardoor de concurrentiepositie van Nederlandse bedrijven wordt versterkt. Hierdoor neemt de netto export toe. Ook de particuliere consumptie stijgt door verbetering van de koopkracht. Uitkeringsgerechtigden profiteren mee van deze welvaartsstijging omdat de uitkeringen gekoppeld zijn aan de bruto loonontwikkeling. De uiteindelijke effecten op de werkgelegenheid en werkloosheid zijn vergelijkbaar met de effecten van een daling in het BTW-tarief (zie [tabel 1](#)).

Lastenverlichting aan de onderkant

De tweede kolom van [tabel 2](#) vermeldt de effecten van een specifieke reductie van werkgeverslasten aan de onderkant van het loongebouw (de zogenaamde SPAK). De korting is afhankelijk van het uurloon van een werknemer en is maximaal voor mensen die het minimumloon verdienen. Daarna wordt de korting geleidelijk afgebouwd tussen 100 en 130% van het minimumloon⁵. De belastingverlaging wordt ingevoerd in een evenwicht waarin nog geen SPAK bestaat.

We zien in [tabel 2](#) dat de specifieke reductie van werkgeverslasten aan de onderkant meer banen oplevert dan een generieke verlaging van de werkgeverslasten. Dit komt doordat de loonkosten van werknemers tussen het minimumloon en 130% van het minimumloon sterker dalen. Dit stimuleert het matchingsproces precies daar waar de fricties in verband met het minimumloon en de laagste loonschalen het grootst zijn. Immers, de productiviteitseisen die werkgevers aan hun potentiële werknemers stellen worden minder hoog als de loonkosten rond het minimum dalen, zodat er voor mensen met een laag productiviteitsprofiel toch een kans wordt geboden op een baan. Overigens zijn het niet alleen werklozen die profiteren van de SPAK, maar voor een belangrijk deel ook gehuwde vrouwen en jongeren zonder uitkeringsalternatief.

Op langere termijn zijn er ook nadelen verbonden aan het concentreren van de lastenverlichting op de onderkant van de arbeidsmarkt.

Dit komt doordat de marginale wig tussen minimumloon en modaal sterk stijgt, waardoor het onaantrekkelijk wordt voor werkgevers om hun werknemers een hoger loon uit te betalen. Immers, bij een hoger uurloon verliezen zij het recht op de SPAK. Voor een deel zal zich dit uiten in minder inspanningen om door middel van scholing of andere maatregelen de productiviteit van werknemers te verbeteren. Hierdoor wordt een deel van de kostenvermindering per eenheid product ongedaan gemaakt. Voor werknemers die toch productiever worden zal er een prikkel zijn om deze voor een deel zwart uit te betalen in plaats van wit, zodat het recht op subsidie niet verloren gaat. Hierdoor slaat een deel van de werkgelegenheidswinst neer in een toename van het zwarte circuit. Ondanks deze negatieve effecten blijft de maatregel effectiever voor de werkgelegenheid dan een generieke vermindering van de werkgeverslasten. Maar vanwege het verlies aan menselijk kapitaal zijn de effecten op de consumptie kleiner.

Vouchers voor langdurig werklozen

In de derde kolom staan de effecten vermeld van een andere vorm van specifieke lastenverlichting die gericht is op het aannemen van langdurig werklozen⁶. Het betreft een voorstel van Snower om werkgevers gedurende de eerste twee jaren van een arbeidscontract met een langdurige werkloze een forse subsidie te geven⁷. Deze subsidie verlaagt de loonkosten voor langdurig werklozen, waardoor werkgevers eerder geneigd zijn een langdurige werkloze aan te nemen. Door het opdoen van werkervaring gedurende deze twee jaar kan de productiviteit van de langdurig werkloze toenemen. Hierdoor bestaat een gerede kans dat deze na afloop van de subsidieperiode een reguliere baan vindt. Op langere termijn daalt de werkloosheid dan ook vrij fors.

Een subsidie voor langdurig werklozen is volgens MIMIC ongeveer even effectief in het bestrijden van de werkloosheid als de SPAK. Een belangrijk voordeel van de subsidie voor langdurig werklozen is dat de marginale wig niet stijgt, waardoor geen negatieve effecten op scholing en het zwarte circuit optreden. Immers, de subsidie is niet afhankelijk van het bruto uurloon maar van de werkloosheidstatus van de werkloze.

De gerichte arbeidskorting

De laatste twee kolommen van [tabel 2](#) vermelden de effecten van een vermindering van de loonbelasting in de vorm van een belastingkorting. Evenals het arbeidskostenforfait geldt deze korting alleen voor werkenden. De arbeidskorting is echter specifiek gericht op de laaggeschoolden. Deze 'earned income tax credit' (EITC) is maximaal voor mensen met een uurloon gelijk aan het minimumloon. Naarmate het uurloon stijgt tussen 100% en 130% van het minimumloon, wordt de korting geleidelijk afgebouwd⁸.

Uit de vierde kolom van [tabel 2](#) blijkt dat de EITC een effectiever instrument is om de werkloosheid aan de onderkant van de arbeidsmarkt te bestrijden dan een verhoging van het arbeidskostenforfait. Dit komt doordat de replacement ratio voor laaggeschoolden sterker kan dalen waardoor het matchingproces vooral in het laagste segment van de arbeidsmarkt wordt bevorderd. De replacement rate voor hooggeschoolden verandert niet. Per saldo is de totale werkloosheidsdaling evenwel groter dan bij het arbeidskostenforfait.

Een nadeel van de EITC is dat het afbouwtraject de marginale druk fors verhoogt. Zo worden werknemers geprikkeld een te laag uurloon aan de fiscus op te geven en wordt scholing door laagopgeleiden ontmoedigd. Dit tast de kwaliteit van het arbeidsaanbod aan. In [tabel 2](#) zien we dan ook dat een EITC minder gunstig uitpakt voor consumptie en productie dan het arbeidskostenforfait. Overigens heeft de verhoging van de marginale druk geen invloed op de kwantiteit van het arbeidsaanbod in uren. Immers, voor de arbeidsaanbodbeslissing is de marginale druk op het jaarloon van belang en niet die op het uurloon. Het arbeidsaanbodeffect in uren is bij een EITC dan ook vrij gering. Wel stijgt de participatiegraad omdat partners met een lage opleiding toetreden vanwege de forse reductie in de gemiddelde druk voor kleine deeltijdbanen met een laag uurloon.

Als we de effecten van de gerichte EITC vergelijken met die van een gerichte verlaging van de werkgeverlasten, dan zien we dat de EITC wat effectiever is in het verminderen van de werkloosheid. Dit komt doordat het verlagen van de replacement rate gunstig uitpakt voor zowel het matchingsproces als de loonvorming. Daar staat wel tegenover dat uitkeringsgerechtigden er bij een EITC op achteruit gaan. Zij profiteren namelijk niet van de belastingfaciliteit maar hebben wel last van loonmatiging omdat hun inkomen is gekoppeld aan de bruto lonen. Bij een SPAK zien zowel uitkeringstrekkers als werkenden hun koopkracht stijgen omdat het bruto loon dan juist toeneemt.

Een tussenvorm van de EITC

In de laatste kolom van [tabel 2](#) staan de effecten van een EITC die iets minder sterk gericht is op de onderkant. Deze EITC is wat lager voor mensen rond het minimumloon maar wordt over een breder traject afgebouwd, namelijk tussen 100% en 160% van het minimumloon. Dit betekent dat de replacement ratio aan de onderkant iets minder sterk daalt dan in de vorige variant. Daarentegen daalt nu wel de replacement ratio voor de middengroepen. In [tabel 2](#) zien we dat deze variant daarom gunstiger uitpakt voor de werkloosheid dan de vorige variant. Bovendien stijgt de marginale wig minder sterk waardoor de negatieve effecten op scholing en belastingontduiking minder belangrijk worden. Het negatieve effect op de arbeidsproductiviteit is dan ook minder groot.

Deze uitkomsten suggereren dat een meer geleidelijke afbouw van de EITC de effectiviteit ervan in termen van werkloosheidsbestrijding doet toenemen. Bovendien is een geleidelijke afbouw minder schadelijk voor scholing en fraude. Vanaf een bepaald keerpunt lijkt een nog geleidelijker afbouw de effectiviteit van de EITC weer iets te verminderen. De EITC wordt dan namelijk te duur omdat deze ook ten goede komt aan hoogopgeleiden. In dit segment van de arbeidsmarkt is de replacement rate al veel lager en daardoor een minder groot probleem. Er lijkt dus een soort omgekeerde U-vorm te bestaan die de effectiviteit van de EITC weergeeft in relatie tot het afbouwtraject. Als gevolg van de grote onzekerheden rond een aantal elasticiteiten in ons model kunnen we echter geen betrouwbare uitspraken doen over de exacte ligging van deze curve.

Tot besluit

In de recente kabinetsnota over het belastingstelsel in de 21e eeuw worden diverse hervormingen in ons belastingstelsel verkend. Zo wordt onder meer een aantal budgetneutrale vormen van belastingverschuiving besproken, zoals een verschuiving van directe naar indirecte belastingen. Volgens MIMIC leidt zo'n verschuiving alleen tot positieve werkgelegenheidseffecten als daarmee de belastingdruk tussen inkomensgroepen wordt verschoven, bijvoorbeeld van werkenden naar inactieven. Onder de randvoorwaarde van

budgetneutraliteit en inkomensneutraliteit sorteert zo'n verschuiving weinig effect. De werkgelegenheidseffecten in de belastingvarianten uit de kabinetsnota moeten dan ook vooral voortkomen uit de voorgestelde lastenverlichting.

De varianten met belastingverlaging in de kabinetsnota over het belastingstelsel in de 21e eeuw zijn vooral gericht op het vergroten van de inkomensverschillen tussen werkenden en uitkeringsgerechtigden. Uit onze modelsimulaties blijkt een dergelijke belastingverlaging, zoals een verhoging van het arbeidskostenforfait, inderdaad gunstiger is voor de werkgelegenheid en de werkloosheid dan verlaging van de tarieven in de inkomstenbelasting of de BTW. De werkloosheidseffecten zijn het grootst wanneer de belastingverlaging voor werkenden wordt gericht op de onderkant van de arbeidsmarkt, zoals bij de earned-income tax credit. Een nadeel van deze specifieke vorm van lastenverlichting is echter dat de marginale wig voor inkomens tussen de onderkant en modaal sterk toeneemt. Hierdoor ontstaan negatieve effecten op scholing en het informele circuit. Volgens de MIMIC analyse is het daarom beter om de afbouw van de belastingverlaging over een vrij breed inkomenstraject uit te smeren.

In de kabinetsnota wordt een variant besproken waarin de specifieke afdrachtskorting voor werkgevers wordt omgeuild voor een werknemersfaciliteit. De gedachte hierachter is dat de problemen aan de onderkant van de arbeidsmarkt vooral te maken hebben met verstoringen aan de aanbodzijde en minder met de vraagkant. MIMIC simulaties suggereren dat een earned-income tax credit op termijn inderdaad iets gunstiger is in termen van werkloosheidsbestrijding omdat de replacement ratio sterker wordt beïnvloedt.

Het zij benadrukt dat onze conclusies omtrent de specifieke vormen van lastenverlichting zoals de SPAK en de EITC met meer dan gebruikelijke onzekerheid omgeven zijn. Dit komt door de zwakke of soms ontbrekende empirische basis van economische mechanismen via scholing en het zwarte circuit. Een gevoeligheidsanalyse op dit punt zal inzicht kunnen geven hoe groot deze onzekerheid is.

Thema: Belastingen in de 21e eeuw

H.A. Keuzenkamp, [Leuker konden we het niet maken](#)

C.A. de Kam, [Verzwaar de belasting op vermogen!](#)

S. Cnossen en A.L. Bovenberg, [Belastingen in de 21e eeuw](#)

L.G.M. Stevens, [Belastingarbitrage en de maakbare samenleving](#)

[Hoofdpijnen van de kabinetsplannen](#)

A.L. Bovenberg en S. Cnossen, [De inkomstenbelasting nu en straks](#)

M.E.A. Haffner, [Woningbelasting in Europa](#)

¹ De oude versie van MIMIC is beschreven in G.M.M. Gelauff en J.J. Graafland, *Modelling welfare state reform*, North Holland, 1994. Voor een beschrijving van het nieuwe MIMIC zie J.J. Graafland en R.A. de Mooij, [Analyzing fiscal policy in the Netherlands: simulations with a revised MIMIC](#), CPB Onderzoeksmemorandum 140, Den Haag, 1998.

² Eventuele inverdien-effecten worden dus gebruikt om de bezuiniging in overheidsconsumptie te verlagen. Deze methodiek verschilt met die uit de bovengenoemde kabinetsnota waar inverdien-effecten worden gebruikt om de tarieven van de inkomstenbelasting aan te passen.

³ Dit is een belangrijke verandering ten opzichte van vorige versies van MIMIC, die alleen een substantiële arbeidsaanbodstijging lieten zien bij een daling van het tarief in de eerste schijf.

⁴ Ook empirisch onderzoek voor Engeland, Italië en de Scandinavische landen suggereert een negatieve invloed van de marginale wig op de lonen. Voor literatuurverwijzingen, zie Graafland en De Mooij (1998), op cit.

⁵ De huidige specifieke afdrachtskorting wordt volledig afgebouwd bij 121% van het minimumloon bij een werkweek van 38 uur.

⁶ Voor een uitvoeriger beschrijving, zie E.L. Jongen en J.J. Graafland, [Vouchers for the long-term unemployed: a simulation analysis with MIMIC](#), CPB Onderzoeksmemorandum 139, Den Haag, 1998.

⁷ D.J. Snower, Converting unemployment benefits into employment subsidies, *American Economic Review papers and proceedings*, 1994, blz. 65-70.

⁸ Deze variant van de EITC verschilt hiermee van de EITC in de VS, die niet afhankelijk is van het uurloon maar van het jaarinkomen.